

2015-10-16

Ingrid Almqvist
Tolk- och översättarinstitutet

Till utbildningsdepartementet

- Gymnasie- och kunskapslyftsminister Aida Hadzialic
- Minister för högre utbildning och forskning Helene Hellmark Knutsson
- Universitets- och högskoleenheten
- Gymnasie- och vuxenutbildningsenheten
- Enheten för ungdomspolitik och folkbildning

Kopia
Kammarkollegiet
Myndigheten för
yrkeshögskolan

Högskolans roll i utbildningen av tolkar

I höstens budgetproposition föreslår utbildningsdepartementet att bidraget till kontakttolkutbildning (anslag 14:2) ökas med 21 mnkr för 2016 för att möta det ökade behovet av (kontakt)tolkar¹. Det är en mycket glädjande nyhet att regeringen nu vill satsa på tolkutbildning och den aviserade höjningen innebär att anslaget äntligen kommer att vara i paritet med anslaget för teckenspråks- och dövblindtolkutbildning som höjdes redan på 1990-talet.

Det föreslås vidare att höjningen av anslaget permanentas från 2017. Vi välkomnar att departementet planerar en resursökning för att stärka tolkutbildningen, men vill understryka

- att högskolans roll i en sådan framtida utbyggnad av tolkutbildningen är viktig
- att en utbyggnad av tolkutbildningen bör föregås av en utredning som omfattar både folkbildningens och högskolans tolkutbildningar i syfte att ta fram en nationell, långsiktig strategi för tolkutbildningar
- att en utbyggnad bör ha målsättningen att öka antalet välutbildade auktoriserade tolkar

Bakgrund: dagens utbildningar

Regeringen finansierar sedan slutet av 1960-talet tolkutbildning inom folkbildningen och sedan 1977 inom högskolan. Tolk- och översättarinstitutet (TÖI) vid Stockholms universitet har sedan 1986 regeringsanslag för att bedriva tolk- och översättarutbildningar. Anslagen till

¹ Vi använder fortsättningsvis 'tolk' och 'tolkutbildning', eftersom 'kontakttolk' och 'kontakttolkutbildning' syftar på att tolken är på plats vid tolkningen, vilket inte alltid är fallet. Idag sker tolkning ofta via telefon eller video. 'tolkning i offentlig sektor/public service interpreting' är benämningar som idag används istället för 'kontakttolkning'.

Institutionen för svenska och flerspråkighet

Tolk- och översättarinstitutet

Institutionen för svenska och flerspråkighet
Stockholms universitet
106 91 STOCKHOLM

Besöksadress:
Universitetsvägen 10 D

Telefon: 070-161 03 01
E-post: ingrid.almqvist@su.se
www.tolk.su.se

de båda utbildningsanordnarna har de senaste åren varit oförändrade på ungefär samma nivå: ca 16 mnkr till Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH)/folkbildningen och ca 11 mnkr till TÖI. Det är viktigt att påminna om att TÖI:s anslag emellertid ska räcka till både tolk- och översättarutbildning på kandidat-, magister- och masternivå samt konferenstolkutbildning (utbildning till EU-tolk).

Den grundutbildning till tolk som ges på folkhögskolor/studieförbund under tillsyn av MYH motsvarar fyra månaders heltidsstudier. Ytterst få klarar Kammarkollegiets auktorisationsprov efter en genomgången utbildning, och det har heller aldrig varit målsättningen att utbildningen ska resultera i auktorisation.

TÖI:s utbildning till tolk är tre terminer lång och förutsätter två terminers förberedande språkstudier, dvs. totalt omfattar den fem terminer. Efter den finns det en rimlig möjlighet att klara auktorisationsprovet, dock brukar det behövas en tids yrkeserfarenhet som tolk innan den studerande klarar provet.

Både folkbildningens och TÖI:s utbildning står under statlig tillsyn, men eftersom det är tillåtet för vem som helst att bedriva tolkutbildning i Sverige, så finns det även andra utbildningsanordnare. Arbetsförmedlingen har t.ex. 2011 och 2014 gjort två stora upphandlingar av tolkutbildningar som en arbetsmarknadsåtgärd för belopp som väsentligt torde överstiga de statligt finansierade tolkutbildningarna på MYH och TÖI. Upphandlingarna har vunnits av folkhögskolor, studieförbund och privata aktörer. Tolkförmedling Väst utbildar också tolkar uppger MYH i sin rapport till utbildningsdepartementet 2015 *Översyn kontakttolk slutrapport*. Även andra folkhögskolor än de som står under MYH:s tillsyn (tidigare TÖI:s) har periodvis bedrivit tolkutbildning.

Brist på auktoriserade tolkar – behov av längre utbildning

Sverige har sedan länge en brist på *välutbildade auktoriserade* tolkar med påföljande kvalitetsbrister i de tolktjänster som utförs i offentlig sektor. Det förefaller finnas en bred enighet i sektorn om att det endast är genom att öka andelen välutbildade auktoriserade tolkar som kvaliteten på tolkning i offentlig sektor kan öka. Erfarenheten visar vidare att vägen till auktorisation går genom utbildning och praktisk yrkeserfarenhet i de allra flesta fall.

Att arbeta som tolk ställer höga krav på avancerad funktionell tvåspråkighet, förmåga att kommunicera och delta i ett kommunikativt samspel, etiskt förhållningssätt, integritet, simultankapacitet, stresstålighet och initierad sakkunskap om svenskt samhällsliv. En utbildning som är tänkt att leda till yrkesutövning i nivå med auktoriserad tolk måste därför rimligen vara minst en tvåårig heltidsutbildning, troligen längre. Det finns dock inget som hindrar att den bedrivs på t.ex. halvfart. Även MYH påtalar behovet av längre utbildningar i sin rapport till departementet, men utan att beakta högskolan i sina förslag.

Mot bakgrund av det ovan anförda menar vi att det inte är rimligt att anta att en höjning av anslaget till folkbildningens tolkutbildningar skulle resultera i fler auktoriserade tolkar. Detta har också Statskontoret konstaterat i sin utredning 2012 *En tolkningsfråga – om auktorisation*

och åtgärder för fler och bättre tolkar. Där förordas istället en satsning på att få fler att slutföra utbildningen och förbättrade möjligheter att få sina kunskaper validerade.

Behov av nationell strategi för tolkutbildningarna

Den aktuella flyktingkrisen sätter fokus på akuta, kortsiktiga lösningar vad gäller tolkutbildning. Vi menar emellertid att det vore viktigt att etablera en strategi för att *långsiktigt* tillgodose behovet av välutbildade auktoriserade tolkar; en sådan strategi är den bästa grunden för att finna lösningar även på mer akuta problem. En nationell översyn, där bland annat rekrytering, genomströmning och kompetenskrav på tolkutbildare utreds, kan tydliggöra vilka förutsättningar som finns idag för att bygga ut tolkutbildningen och hur olika aktörer kan bidra till att en nationell strategi etableras. Ett gemensamt mål för all tolkutbildning torde vara att successivt bygga upp kompetensen hos yrkesverksamma – tolkar såväl som tolkutbildare – för att täcka samhällets behov av högkvalitativ tolkservice.

Att stärka utbildningens forskningsanknytning, menar vi, är en viktig förutsättning för att professionalisera tolkyrket, utveckla tolkutbildningen och öka kunskapen om tolkning generellt i samhället och inte minst kunskapen om att otillräcklig kvalitet när det gäller tolkning kan äventyra såväl rättssäkerhet som effektiv och säker vård och omsorg. Översättningsvetenskap, som innefattar såväl tolkning som översättning, blev 2011 forskarutbildningsämne vid Stockholms universitet. Vid TÖI finns idag fyra doktorander, varav en har tolkning som inriktning, en professor och en universitetslektor med inriktning tolkning samt ett antal verksamma tolkar som adjungerade lärare. Utbildningsmiljön för tolkning gynnas också av att TÖI även bedriver konferenstolkutbildning på regeringens uppdrag liksom teckenspråkstolkutbildning vid sidan av utbildning till tolk i offentlig sektor. Hösten 2016 startar TÖI också den första masterutbildningen i tolkning i Sverige.

Sammanfattningsvis vill vi understryka vikten av en nationell översyn inför en framtida utbyggnad av tolkutbildningen. Från högskolans sida deltar vi gärna i en dialog om tolkutbildningens framtid där vi närmare presenterar hur högskolan skulle kunna bidra till dess utveckling och utbyggnad.

Stockholm den 16 oktober 2015

Jan Pedersen, föreståndare och ordförande i TÖI:s styrelse
Tolk- och översättarinstitutet

Ingrid Almqvist, fil. dr
Tolk- och översättarinstitutet

